

Asia: VN/25570/2023-OM-54

Lausuntopyyntö työryhmän mietinnöstä; uusi välitysmenettelylaki

Lausunnonantajan lausunto

1. Yleistä

Mietinnössä on esitetty tavoitteeksi lain muutostarpeelle säännösten yhdenmukaistaminen UNCITRAL:n mallilain mukaisiksi kansallisen lainsäädännön sen salliessa. Samoin tavoitteena on ollut lain terminologian muuttaminen sukupuolineutraaleiksi. Nämä tavoitteet ovat kannatettavia, jotta säännökset ovat ajantasaisia ja kansainvälisesti noudatetun käytännön mukaisia. Työryhmän mietinnön esityksiä voidaan pääosin pitää kannatettavina.

2. 1 luku Yleiset säännökset

1 §

Yleisissä säännöksissä on määritelty selkeästi lain soveltamisala.

2 §

Tiedoksiantoajankohta tulisi olla selkeästi osoitettavissa, kun tiedoksiannoista lasketaan määräaikoja kumoamiskanteen tai muiden hakemusten vireille saattamiseen tuomioistuimessa sekä muutoksenhauille välitysoikeuden palkkiosta ja kuluista. Harkittavaksi voisi tulla todisteellinen tiedoksianto. Asiakirjan postitse lähettämisestä asianosaisen osoitteeseen olisi tulkinnanvaraisuuksien välttämiseksi syytä kirjata säännökseen, milloin postitse lähetetty tiedoksianto katsotaan annetun tiedoksi. Vastaisiko se oikeudenkäymiskaaren 11 luvun 3 a §:n säännöstä, että tiedoksianto katsottaisiin tapahtuneen seitsemäntenä päivänä sen jälkeen, kun asiakirja on annettu postin kuljetettavaksi asianosaisen ilmoittamaan osoitteeseen.

3 §

Menettelyvirheeseen vetoaminen pääsääntöisesti jo välitysmenettelyssä, ja kuitenkin ilman aiheetonta viivästystä virheestä tiedon saatuaan, on kannatettavaa. Seuraamuksena on esitetty, että asianosaisen katsottaisiin muuten luopuneen vetoamasta menettelyvirheeseen välitysmenettelyssä

ja tuomioistuimessa. Tätä voidaan myös pitää kannatettavana. Tämä kysymys voi aiheuttaa riitaisuutta ja todistelun tarvetta etenkin siitä, milloin asianosainen on saanut menettelyvirheestä tiedon ja onko siihen vedottu ilman aiheetonta viivästystä.

4 §

Tuomioistuimen toimivaltaa koskeva säännös on selkeä. Tuomioistuimella olisi toimivalta välitysmenettelylain mukaisissa asioissa vain välitysmenettelylaissa säädetyissä tilanteissa.

5 §

Toimivaltainen tuomioistuin määräytyisi mietinnön mukaan kolmella eri tavalla.

Välitysmenettelyä koskevien asioiden käsittely keskitettäisiin osittain Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuteen ja osittain Helsingin hovioikeuteen. Lisäksi todistelun vastaanottaminen ja editiovaatimus voivat tulla asianosaisen hakemuksesta käsiteltäväksi siinä kärjäoikeudessa, jonka alueella kuultava tai se, jota asia muuten koskee, oleskelee (32 §).

Sinänsä välitysmenettelystä aiheutuvien tuomioistuinasioiden käsittelyn keskittämistä voidaan pitää kannatettavana. Välitysmenettelyä koskevien juttujen määrää tuomioistuimissa ei mietinnön mukaan ole pystytty tarkalleen selvittämään, mutta esitetyt tiedot huomioon ottaen todennäköisesti tuomioistuimeen tulevien juttujen määrä ei ole huomattava. Asioiden käsittelyn keskittämisen voidaan katsoa lisäävän asiantuntemusta harvinaisemmissa asiaryhmissä. Vaativampien kysymysten käsittely hovioikeudessa ensiasteena voisi sinänsä käytännössä nopeuttaa ratkaisun saamista kärjäoikeusvaiheen jäädessä pois. Tämä kuitenkin poikkeaa oikeusastejärjestyksestä. Asianosaiset saisivat mahdollisuuden vain yhteen valitusasteeseen, mitä ei voida pitää tavoiteltavana oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kannalta.

3. 2 luku Välityssopimus

6 §

Välitysmenettelyn soveltuvuuden täsmentäminen dispositiivisiin riita-asioihin selkeyttää nykyistä tilannetta.

8 §

Välityssopimuksen kirjallisesta muutovaatimuksesta luopuminen voi lisätä tulkintatilanteita asiaa käsiteltäessä.

Säännösehdotuksen mukaan tuomioistuin ei saa ottaa tutkittavaksi asiaa, joka on välitysmenettelyssä ratkaistava, jos vastapuoli tekee siitä väitteen viimeistään vastatessaan ensimmäisen kerran pääasiaan. Väitteen esittämisajankohtaa on muutettu vastaamaan oikeudenkäymiskaaren mukaista prosessiväitteen esittämisen ajankohtaa. Tätä voidaan pitää perusteltuna.

Mietinnössä on esitetty, että välitysmenettely voidaan aloittaa tai sitä

voidaan jatkaa, ja asiassa voidaan antaa välitystuomio sen estämättä, että asia on vireillä tuomioistuimessa.

Mietinnön perustelujen mukaan, jos välitysoikeus on antanut välitystuomion, ennen kuin oikeudenkäyntiväitteen hylkäävä ratkaisu on tullut lainvoimaiseksi, välitystuomio voidaan asianosaisen kanteesta kumota 44 §:n 2 momentin 3 kohdan nojalla. Jos kumoamiskannetta ei nosteta määräajassa, välitysoikeuden toimivallan kiistäneen asianosaisen on katsottava hyväksyneen välitysoikeuden toimivallan asiassa, jolloin saman pääasian käsittelyn jatkaminen tuomioistuimessa on käynyt tarpeettomaksi. Säännöksestä tulisi selkeyden vuoksi ilmetä suoraan, miten tällaisessa tilanteessa menetellään tuomioistuimessa vireillä olevan asian suhteen.

9 §

Esityksen mukaan välityssopimuksen estämättä tuomioistuin voi asian ollessa välitysoikeuden käsiteltävänä tai sitä ennen määrätä turvaamistoimia sekä antaa sellaisia väliaikaisia määräyksiä ja kieltoja, joiden antaminen lain mukaan kuuluu tuomioistuimen toimivaltaan. Tuomioistuimen toimivallan säilyttäminen turvaamistomiasioissa näissä tilanteissa on perusteltua.

4. 3 luku Välitysoikeuden kokoonpano

14 §

Esteellisyysperusteiden täsmentäminen selkeyttää säännöstä.

15 §

Muutoksena nykyiseen lakiin välitysoikeuden jäsenen esteellisyys voitaisiin ehdotuksen mukaan saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi jo välitysmenettelyn aikana, jos asianosaisten sopimassa tai 2 momentin mukaisessa menettelyssä esitetty esteellisyysväite on hylätty. Asian ollessa vireillä tuomioistuimessa välitysoikeus voi jatkaa välitysmenettelyä ja antaa välitystuomion.

Ehdotuksen perustelujen mukaan, mikäli esteellisyysväitettä koskeva kysymys olisi tuomioistuimessa vielä ratkaisematta välitystuomion antamisen ajankohtana, olisi asianosaisen muutettava vaatimuksiaan tai nostettava välitystuomion kumoamista koskeva

kanne 44 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa voidakseen edelleen vedota esteellisyysväitteeseen. Tältä osin olisi tarpeen kirjata selkeät menettelysäännökset pykälään.

5. 4 luku Välitysoikeuden toimivalta

18 §

Säännökseen on esitetty lisäys siitä, että välitysoikeudella on toimivalta päättää

omasta toimivallastaan ratkaista riita, selkeyttää tilannetta ja on kannatettava. Kysymys on tullut esiin myös oikeudenkäyntimenettelyssä.

Välitysoikeus voi ratkaista toimivaltaväitteen joko välitysmenettelyn aikana tai lopullisessa välitystuomiossa. Jo välitysoikeus on menettelyn aikana antamassaan päätöksessä katsonut, että se on toimivaltainen ratkaisemaan riidan kokonaan tai osittain, taikka päätöksessään välitysmenettelyn aikana tai lopullisessa välitystuomiossa katsonut, että siltä puuttuu toimivalta ratkaista riita kokonaan tai osittain, asianosainen voi saattaa asian tuomioistuimen ratkaistavaksi 30 päivän kuluessa päätöksen tai välitystuomion tiedoksisaannista.

Mikäli välitysoikeus on vasta välitystuomiossa katsonut olevansa toimivaltainen, asian osalta olisi mahdollista hakea päätöksen kumoamista.

Välitysoikeuden toimivaltaa koskevan asian ollessa vireillä tuomioistuimessa

välitysoikeus voisi jatkaa välitysmenettelyä ja antaa välitystuomion. Esiityksen perustelujen mukaan, mikäli toimivaltaväitettä koskeva kysymys olisi tuomioistuimessa vielä ratkaisematta

välitystuomion antamisen ajankohtana, olisi asianosaisen muutettava vaatimuksiaan tai nostettava välitystuomion kumoamista koskeva kanne 44 §:n 3 momentissa säädetyssä määräajassa voidakseen edelleen vedota toimivaltaväitteeseen. Selkeyden vuoksi menettelytavan tulisi ilmetä myös säännöksestä.

20 §

Mietinnössä on esitetty uutena menettelytapana, että välitysoikeus voi määrätä asianosaisen hakemuksesta riitaa koskevan turvaamistoimen. Välitysoikeuden määräämä turvaamistoimi sitoisi asianosaisia. Toimivalta olisi rinnakkainen tuomioistuimen toimivallan kanssa. Kuitenkin päätöksen täytäntöönpanokelpoisuus edellyttää, että tuomioistuin asianosaisen hakemuksesta vahvistaa

turvaamistoimen täytäntöönpanokelpoiseksi. Esitystä voidaan pitää kannatettavana, kun täytäntöönpanokelpoisuuden ratkaiseminen säilyy tuomioistuimella.

6. 5 luku Asian käsittely välitysmenettelyssä

32 §

Tuomioistuinavusteisen todistelun osalta esitykseen on tehty lisäys siitä, että asianosaisen, todistajan tai asiantuntijan kuulustelusta on ilmoitettava välitysoikeuden jäsenille sekä varattava näille tilaisuus osallistua siihen ja esittää kuultavalle kysymyksiä. Tämä selkeyttää säännöstä.

7. 6 luku Välitystuomio

Ei lausuttavaa.

8. 7 luku Välitystuomion kumoaminen

44 §

Esityksessä ehdotetaan, että välitystuomiota voi hakea kumottavaksi kanteella. Välitystuomion mitättömyyden osalta on esitetty poistettavaksi erilliset säännökset, joissa ei ollut määräaikaa mitättömyyden vahvistamiselle. Menettelyn yhdenmukaistaminen ja sitominen 60 päivän määräaikaan on menettelyn nopeuden ja varmuuden turvaamiseksi kannatettavaa.

9. 8 luku Välitystuomion tunnustaminen ja täytäntöönpano

Ei lausuttavaa.

10. 9 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

Ei lausuttavaa.

11. Pääasialliset vaikutukset (mietinnön luku 4.2)

Ei lausuttavaa.

12. Muut huomiot

Kun välitysmenettely ja asian käsittely tuomioistuimessa voivat olla yhtä aikaa vireillä, tulisi säännöksistä selvästi ilmetä, miten tuomioistuinasian käsittelyn käy, jos se on vielä vireillä, kun välitystuomio annetaan.

Turtiainen Kari

Oulun käräjäoikeus - Lausunnon on valmistellut käräjätuomari Minna Leikas.